

elkaar kwamen twee van mijn reeds lang volwassen kinderen terug met een paddenstoel waarop een naaktslak druk bezig was om de lamellen rondom de steel te verorberen (fig. 1). In beide gevallen ging het om een Levantijnse akkerslak *Deroce- ras berytensis* (Bourguignat, 1852) die zich te goed deed aan een Gewone beurszwam.

Dit was niet de eerste keer dat ik deze combinatie van Levantijnse akkerslak en Gewone beurszwam tegenkwam, want al eerder heb ik zo'n combinatie beschreven die werd aangetroffen in een avocado-boomgaard tussen kibboets Netzer Sereni en Moshav Yashresh (Mienis & Mienis, 1993). Zeer waarschijnlijk eten deze naaktslakken dikwijls van dit soort paddenstoel, want heel veel exemplaren van de Gewone beurszwam vertonen regelmatig dergelijke vraatsporen.

Ook andere Israëliische naaktslakken schijnen niet afkerig te zijn van een paddenstoel. Zo deed een Lichte aardslak *Limac- us flavus* (Linnaeus, 1758) zich te goed aan een Compostchampignonparasol *Leucoagaricus meleagris* (oude naam: *Agaricus placomyces* var. *meleagris*), die inderdaad op een composthoop in mijn tuin groeide (Mienis, 2006). Ook hier werden de lamellen rondom de steel door deze naaktslak geconsumeerd. Op hetzelfde exemplaar werd ook een huisjes- slak aangetroffen: de invasieve, exotische Amerikaanse glim- slak *Zonitoides arboreus* (Say, 1816), maar die deed zich te goed aan de steel van de paddenstoel.

...en in Nederland

In Nederland heb ik ook vaak paddenstoelen aangetroffen die door slakken waren bezocht, maar slechts in een paar gevallen kwam ik daarbij ook de dader tegen. Op 16 september 1998 trof ik een grote Rafelige parasolzwam (oude naam: Dijkpara- solzwam) *Macrolepiota excoriata* aan op het voormalige tracé van de stoomtram Kwadijk-Edam, nabij de Purmerringvaart ter hoogte van Edam, waaraan een Gewone wegslak *Arion rufus* (Linnaeus, 1758) zich te goed deed (Mienis, 1999). Op

20 september 2001 werden zelfs diverse Gewone wegslak- ken op Rafelige parasolzwammen aangetroffen in de berm van de Hoornse Jaagweg tussen Oosthuizen en Beets, terwijl op 17 september 2001 Gewone wegslakken werden gestoord in hun maaltijd van de Reuzenbovist *Langermannia gigantea* in het Hemmeland nabij Monnickendam (Mienis, 2001).

Waarschijnlijk voeden nog meer naaktslakken zich met pad- denstoelen. Sommige soorten schijnen daar zelfs in gespecia- liseerd te zijn zoals de Tere aardslak *Malacolimax tenellus* (Müller, 1774) en de Bruine wegslak *Arion subfuscus* (Drapar- naud, 1805), soorten die ook in Nederland voorkomen (Fröm- ming, 1954; Falkner, 1990).

Dankzegging

Mijn dank gaat uit naar Dana Mienis voor het maken van de foto.

Bronnen

- FALKNER, G. (199): Binnenmollusken. In R. Fechter & G. Falkner (Red.): Weichtiere. Europäische Meeres- und Bin- nenmollusken. – Mosaik-Verlag, München: pp. 112-273.
- FRÖMMING, E. (1954): Biologie der mitteleuropäischen Land- gastropoden. – Duncker & Humblot, Berlin; 404 pp.
- MIENIS, H.K. (1999): *Arion rufus* voedt zich met de Dijkpara- solzwam. – De Kreukel 35(2): 19.
- MIENIS, H.K. (2001): Paddestoelen op het menu van de Weg- slak. – De Kreukel 37(9-10): 146.
- MIENIS, H.K. (2006): Terrestrial gastropods feeding on the mushroom *Agaricus placomyces* var. *meleagris* in Israel. – Triton 14: 36.
- MIENIS, H.K. & D. MIENIS, (1993): *Deroce- ras berytensis* feeding on the mushroom *Volvarellia speciosa* var. *gloio- cephalo*. – The Papustyla, 7(4): 8-9.

Adres van de auteur:
mienis@netzer.org.il

Een tweede verslag over de weekdierfauna van de kustbatterij bij Durgerdam

Henk K. Mienis

A second report about the mollusc fauna of the coastal gun battery near Durgerdam

Summary. In the autumn of 2012 a second survey of the mollusc fauna of the coastal gun battery near Durgerdam, province of North-Holland, the Netherlands was carried out. This resulted in the discovery of ten additional species not found before on the so-called Lighthouse Island. This brings the number of molluscs living on this former military installation to 38: 28 terrestrial and 10 aquatic molluscs.

Inleiding

Onlangs heb ik een voorlopig overzicht gepubliceerd betreffende de weekdier- fauna van de kustbatterij, ook wel Vuurtoren-eiland genoemd, bij Durgerdam (Mienis, 2012). Daarin werden de vondsten van 21 terrestrische en slechts 7 aquatische soorten gerapporteerd.

Op 21 oktober 2012 werd mij nogmaals de gelegenheid gegeven om dit voor- malige verdedigingswerk behorende tot de 'Stelling van Amsterdam' op de aanwezigheid van mollusken te onderzoeken. Naast de meeste soorten die in de herfst van 2011 werden gevonden kon de lijst van weekdieren met tien soorten worden aangevuld: zeven terrestrische en drie aquatische slakken.

Fig. 1. Het vijvertje met Moerashyacinth.
Foto: Henk Mienis.

Nieuwe vondsten

De volgende soorten zijn nieuw voor de weekdierfauna van de kustbatterij van Durgerdam:

Landslakken

- Plompe dwergslak *Carychium minimum* Müller, 1774
 Slanke dwergslak *Carychium tridentatum* (Risso, 1826)
 Gewone barnsteenslak *Succinea putris* (Linnaeus, 1758)
 Kleine akkerslak *Deroceras laeve* (Müller, 1774)
 Zuidelijke akkerslak *Deroceras panormitanum* (Lessona & Pollonera, 1882)
 Egel-wegslak *Arion intermedius* Normand, 1852
 Gewone wegslak *Arion rufus* (Linnaeus, 1758)

Aquatiscche slakken

- Bron-blaashoren *Physa fontinalis* (Linnaeus, 1758)
 Draaikolkschijfhoren *Anisus vortex* (Linnaeus, 1758)
 Gewone schijfhoren *Planorbis planorbis* (Linnaeus, 1758)

Opmerkingen

De drie zoetwaterslakken werden alle in het vijvertje aangetroffen dat in de nabijheid ligt van de voormalige woning van de vuurtorenwachter. Bij mijn vorig bezoek in 2011 trof ik daar geen mollusken aan. Het water verspreidde toen een heel onaangename geur. Dit jaar was het water vrij helder. Gedurende beide bezoeken groeide in een van de hoeken van de vijver de Moerashyacint *Pontederia cordata*, een invasieve, exotische soort uit Noord-Amerika (fig. 1).

De Plompe dwergslak, de Gewone barnsteenslak en de Kleine akkerslak werden aangetroffen op een vochtige plek vlak bij het water aan de westkant van het eiland (fig. 2). Daarentegen werd de Slanke dwergslak hoog langs de muur van een van de geschutsplatformen gevonden, waar vorig jaar de meeste Jachthorenslakken en Korfslakken aanwezig waren (fig. 3).

Fig. 2. Vochtige graszone nabij de basaltblokken van de oeverversteving.
Foto: Henk Mienis.

Fig. 3. De overgang van de resten van een geschutsplatform naar de vegetatie die de hoogste delen van het eiland bedekt: het biotoop waar de meeste kleine soorten landslakken op het Vuurtoreneiland werden aangetroffen.
Foto: Henk Mienis.

Zowel de Gewone wegslak als de Egel-wegslak werden onder de bomen gevonden die tussen het bomvrije manschappenverblijf en de voormalige woning van de vuurtorenwachter staan. De invasieve, exotische Zuidelijk akkerslak werd aangetroffen onder stukken hout in open grasland aan de westzijde van het eiland.

Door de vondsten gedaan in 2012 zijn er nu 38 soorten weekdieren bekend van de kustbatterij Durgerdam: 28 terrestrische en 10 aquatische mollusken (tabel 1).

Ofschoon ik alle putjes onderzocht heb op de aanwezigheid van de Grote aardslak *Limax maximus* Linnaeus, 1758 heb ik nergens een spoor van deze naaktslak kunnen vinden. Dit geldt ook voor de Segrijnslak *Cornu aspersum* (Müller, 1774) die nu bijna overal in Noord-Holland heel algemeen voorkomt, maar schijnbaar nog steeds ontbreekt op het Vuurtoreneiland.

Door de tamelijk slechte weersomstandigheden werd opnieuw geen onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van aquatische mollusken in het open water rondom het Vuurtoreneiland. Daarom is het aantal aquatische soorten nog steeds aan de lage kant.

Alle gegevens zijn zoals gebruikelijk doorgegeven aan het 'Atlasproject Nederlandse Mollusken'.

Dankzegging

Net als vorige keer gaat mijn dank uit naar de heren Ab van Dorp (Staatsbosbeheer, Edam) en Roeland Bom (tijdelijke bewoner van het Vuurtoreneiland) voor het verlenen van de toestemming en de mogelijkheid om het eiland te bemonsteren, en naar Rob Gerritzen (Purmerend) voor zijn hulp tijdens de bemonstering.

Bron

MIENIS, H.K. (2012): Een eerste verkenning van de malacofauna van de kustbatterij bij Durgerdam. – Spirula 388: 125-126.

Adres van de auteur:
mienis@netzer.org.il

Tabel 1. Een systematische lijst van alle landslakken en zoetwatermollusken aangetroffen op en rond de kustbatterij bij Durgerdam, het zogenaamde Vuurtoren-eiland.

Landslakken			
Plompe dwergslak	<i>Carychium minimum</i> Müller, 1774	Gevlekte akkerslak <i>Deroceras reticulatum</i> (Müller, 1774)	
Slanke dwergslak	<i>Carychium tridentatum</i> (Risso, 1826)	Grauwe wegslak <i>Arion circumscriptus</i> Johnston, 1828	
Slanke barnsteenslak	<i>Oxyloma elegans</i> (Risso, 1826)	Donkere wegslak <i>Arion distinctus</i> Mabille, 1868	
Gewone barnsteenslak	<i>Succinea putris</i> (Linnaeus, 1758)	Egel-wegslak <i>Arion intermedius</i> Normand, 1852	
Glanzende agaathoren	<i>Cochlicopa lubrica</i> (Müller, 1774)	Gewone wegslak <i>Arion rufus</i> (Linnaeus, 1758)	
Geribde jachthorenslak	<i>Vallonia costata</i> (Müller, 1774)	Gewone haarslak <i>Trochulus hispidus</i> (Linnaeus, 1758)	
Scheve jachthorenslak	<i>Vallonia excentrica</i> Sterki, 1893	Heesterslak <i>Arianta arbustorum</i> (Linnaeus, 1758)	
Fraaie jachthorenslak	<i>Vallonia pulchella</i> (Müller, 1774)	Gewone tuinslak <i>Cepaea nemoralis</i> (Linnaeus, 1758)	
Dikke korfslak	<i>Vertigo antivertigo</i> (Draparnaud, 1801)	Aquatische mollusken	
Dwerg-korfslak	<i>Vertigo pygmaea</i> (Draparnaud, 1801)	Slanke moerasslak <i>Viviparus viviparus</i> (Linnaeus, 1758)	
Grote clausilia	<i>Alinda biplicata</i> (Montagu, 1803)	Jenkins' waterhoren <i>Potamopyrgus antipodarum</i> (Gray, 1843)	
Boerenknoopje	<i>Discus rotundatus</i> (Müller, 1774)	Vijver-pluimdrager <i>Valvata piscinalis</i> (Müller, 1774)	
Donkere glimslak	<i>Zonitoides nitidus</i> (Müller, 1774)	Bron-blaashoren <i>Physa fontinalis</i> (Linnaeus, 1758)	
Kelder-glansslak	<i>Oxychilus cellarius</i> (Müller, 1774)	Ronde beekmuts <i>Ancylus fluviatilis</i> Müller, 1774	
Grote glansslak	<i>Oxychilus draparnaudi</i> (Beck, 1837)	Draaikolk-schijfhoren <i>Anisus vortex</i> (Linnaeus, 1758)	
Bruine blinkslak	<i>Aegopinella nitidula</i> (Draparnaud, 1805)	Gewone schijfhoren <i>Planorbis planorbis</i> (Linnaeus, 1758)	
Ammonshorentje	<i>Nesovitrea hammonis</i> (Ström, 1765)	Aziatische korfmosseel <i>Corbicula fluminea</i> (Müller, 1774)	
Doorschijnende glasslak	<i>Vitrina pellucida</i> (Müller, 1774)	Quaggamosseel <i>Dreissena bugensis</i> (Andrusov, 1897)	
Kleine akkerslak	<i>Deroceras laeve</i> (Müller, 1774)	Driehoeksmosseel <i>Dreissena polymorpha</i> (Pallas, 1771)	
Zuidelijke akkerslak	<i>Deroceras panormitanum</i> (Lesson & Pollonera, 1882)		

Stuwvalgebied Rijk van Nijmegen nog steeds slakkenrijk. Waarnemingen van de afgelopen tien jaar op een rij gezet en vergeleken met waarnemingen uit de periode 1913-2003

Arno Boesveld

Summary. From 2003-2013 several inventories of land snails and slugs were made in the Rijk van Nijmegen, an ice-pushed ridge from the last Ice Age in the southeast of the province of Gelderland and extending into the northernmost part of the province of Limburg. Remarkable species encountered were *Vertigo moulinsiana*, *Eucobresia diaphana* and *Limax cinereoniger*. Moreover, the Red list species *Vertigo substriata*, *Vertigo pygmaea*, *Columella edentula* and *Aegopinella pura* were recorded. In comparison with data from 1913-2003 eight species were not found between 2004 and 2013, of which only *Clausilia dubia* is highly unlikely ever to be recovered. Focused investigations must be executed in attempts to verify whether *Balea perversa* and *Pseudotrichia rubiginosa* still do occur; most likely the remaining five species are still present in the area.

Inleiding

Het tijdens de laatste IJstijd ontstane stuwvalgebied van het Rijk van Nijmegen kent een verrassende diversiteit aan landschapstypen. Oude hellingbossen, bronbossen, bronbeken, akkers en weiden karakteriseren het landschap en in het in Limburg gelegen deel van de stuwval is ook een heidegebied aanwezig. Vanwege de bijzondere geografie, diversiteit aan biotopen, goede toegankelijkheid en bijzondere flora en fauna is het gebied erg in trek bij natuurliefhebbers, waaronder ook bezoekers die zich interesseren voor slakken. De afgelopen honderd jaar is het gebied door tientallen malacologen bezocht. Al deze malacologische uitstapjes leverden een schat aan waarnemingen op. Het leek mij nuttig om de resultaten van een eeuw lang 'slakken zoeken in het Rijk van Nijmegen' eens op een rij te zetten en recente waarnemingen te vergelijken met minder recente en oude waarnemingen.

Het Rijk van Nijmegen ligt in het zuidoosten van de provincie Gelderland. Deze streek omvat de gemeenten Beuningen, Groesbeek, Heumen, Nijmegen, Ubbergen en Wijchen. Ook

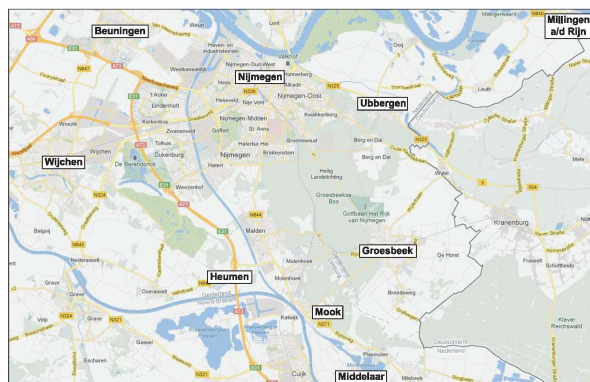

Fig. 1. Kaartje van het Rijk van Nijmegen. Bron: Google Maps. Bewerking: Bert Jansen.

de gemeenten Millingen aan de Rijn en het Noord-Limburgse Mook en Middelaar worden vaak tot het Rijk van Nijmegen gerekend (fig. 1).